

Специфіка текстів податкових законів німецького законодавства

О. А. Охрименко

Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова

Paper received 12.04.17; Accepted for publication 18.04.17.

Анотація: Писемний текст, створений для того, щоб функціонувати у середовищі соціального адресата, впливати на нього, входить в його культурний та історичний “потенціал”, він відображає і документує соціально закріплені форми спілкування. Крім того, писемне повідомлення, порівняно з усним, має вищий статус, характеризується авторитетністю, престижністю і завдяки цьому впливає на соціальні процеси. Тексти податкових законів позиціонуємо у межах офіційно-ділового стилю. Тексти податкових законів створюються колективним автором, їх дія поширюється на всіх громадян Німеччини в усіх сферах життєдіяльності. Вони мають характер припису.

Ключові слова: текст, податки, податковий закон, офіційно-діловий, КМФ, ФКО.

Вступ. Традиційно в лінгвістиці під терміном «текст» розуміють не тільки записаний, зафіксований так чи інакше текст, а й будь-який будь-ким створений «мовленнєвий твір» будь-якої величини – від однослівної репліки до цілої розповіді, поеми чи книги. Текст є фіксованим закінченим повідомленням. Ми думаємо не окремими виразами, а цілими текстами. Ф. де Соссюр вважав, що саме текст обумовлює мовленнєву систему, є «мовленнєвим матеріалом». Л. М. Васильєв представляє механізм функціонування мови таким чином: «мовленнєва діяльність-тексти-система мови-мовленнєва діяльність-тексти і т. д.». продукт мовленнєвої діяльності є тексти, які мають індивідуальний характер; соціально узагальнюючи тексти, ми отримуємо абстрактну систему мови, вона дає можливість, засоби для подальшої мовленнєвої діяльності [2, 20]. Текст є продуктом мовленнєвої діяльності, який може реалізуватись як в письмовій, так і усній формі. Основними властивостями тексту є цільність та зв'язаність, які з одного боку, відносно один одного незалежні, а з іншого – передбачають один одного. Текст завжди має тему чи декілька тем, які між собою пов'язані. Завершеність тексту обумовлюється умовою комунікації. Таким чином, текст є носієм певної інформації, а також у ньому використовується конкретний мовний матеріал у конкретних мовленнєвих ситуаціях.

В комунікативно-прагматичному аспекті з офіційно-ділових позицій ділові документи досліджувались багатьма лінгвістами (Н. Т. Акульшина, Н. В. Білоус, С. В. Бондар, В. С. Виноградов, І. С. Вольська, Є. Б. Гумільовська, Е. Т. Дерді, Р. В. Іваницький, С. М. Іваненко, В. І. Карабан, Г. М. Кацавець, Т. Р. Кияк, Н. В. Кривоносова, В. І. Круковський, З. Б. Куделько, О. Д. Кочерга, О. А. Михайленко, Г. В. Наконечна, Л. М. Паламар, А. С. Піголкін, О. І. Чердніченко, Л. М. Черноватий, В. В. Шапоренко, Л. Л. Швиркова, С. В. Шевчук, В. М. Шовковий, Л. В. Юдко, А. В. Юнг, Eichhoff-Cygnus, K. M. Strobel, V. Harris, H. Kämpf, та ін.). Зацікавленість у дослідженні законодавчого мовлення, текстів, структури законів зумовлюється інтересом до самих податкових законів. Відносини у сучасному суспільстві занадто складні, тому й необхідні норми, правила, які встановлюються законом, який приймається урядом Німеччини. У період активізації суспільно-політичних процесів у державі зріс інтерес мовознавців до вивчення мовленнєвих явищ, їх структурних, семантичних і комунікативно-прагматичних

характеристик, що відповідає основним функціям офіційно-ділового тексту: інформування, спонукання до дотримання норм законодавства. Відбір адресантом, колегіальним автором, ефективних мовних засобів допомагає здійснити мовленнєвий вплив на адресата, що є шляхом для досягнення передбачуваної комунікативної мети.

Текст закону є умовою існування права, вихідною точкою для правового простору. Вивчення текстів податкових законів є актуальним та необхідним для існування права, законодавчі тексти є невід'ємним елементом правової та мовленнєвої культури суспільства.

У будь-якій сучасній державі під податковим правом розуміють сукупність певних норм, законів, розпоряджень та правил різних типів, які встановлюються та захищаються державою, регулюють людські суспільні взаємовідносини [3, 8]. Податкове законодавство встановлює правила поведінки людей у суспільстві, впливає на свідомість та волю громадян, спонукає поводитись їх відповідним чином. Законодавство здійснює свій правовий вплив на людей через мову, саме вона є засобом передачі інформації про законодавчий зміст податкових розпоряджень.

Метою статті є з'ясування специфіки текстів податкових законів німецького законодавства.

Матеріали і методи. При дослідженні 50 текстів податкових законів, із загальною кількістю речень 12 129, було виявлено, що податкові тексти існують у надрукованому вигляді, розглядаються, вивчаються, сприймаються спеціалістами, які потім тлумачать їх суть громадянам. Вживання термінів, стилістичних прийомів, відповідних мовних засобів відображають суть, зміст текстів податкових законів, доносять необхідну інформацію до громадян та впливають на їх діяльність. Податковий закон регулює певні сфери діяльності громадян, кожен закон спонукає їх до виконання приписів та розпоряджень.

Під час вивчення податкових текстів було застосовано процедуру кількісних підрахунків, метод аналізу.

Результати дослідження та їх обговорення. Тексти податкових законів великі за обсягом: від 6485 друкованих знаків і більше. Найбільшим текстом є *Einkommensteuergesetz (EStG) 1198596* друкованих знаків, другим по обсягу є текст *Abgabenordnung (AO) 486065* друкованих знаків, а найменшим - *Gesetz über Bergmannsprämien 6485* друкованих знаків. 63,05% податкових законів мають розмір до 5 000 слів,

19,57% - до 10 000 слів, 2,17% - до 15 000 слів, 6,52% - до 25 000 слів, 4,35% - до 30 000 слів, 2,17% - до 50 000 слів, 2,17% - до 125 000 слів.

Текст податкового закону представлений заголовком, вступною, основною і заключною частиною, можуть бути додатки.

У заголовку податкового закону міститься інформація про зміст тексту. Заголовок може складатись з одного або декількох слів, іноді додається ще й аббревіатура в дужках: *Bewertungsgesetz, Gesetz über steuerliche Maßnahmen bei Erhöhung des Nennkapitals aus Gesellschaftsmitteln, Abgabenordnung (AO), Gesetz über die Besteuerung bei Auslandsbeziehungen (Außensteuergesetz), Gesetz über steuerliche Maßnahmen bei Auslandsinvestitionen der deutschen Wirtschaft*. Заголовок друкується жирним шрифтом, щоб відділити назву податкового закону від основного тексту з метою прискорення пошуку потрібного тексту користувачем.

Вступ завжди друкується мілким шрифтом, у ньому міститься перелік юридичних законів, які стосуються відповідної сфери життєдіяльності людини та оподаткування певного виду діяльності. У деяких податкових законах вступ розширюється змістом, якщо текст занадто великий, це дає змогу реципієнту знайти потрібну йому інформацію, не перерахувавши весь податковий закон, а лише необхідну частину. Якщо податковий закон стосується земельних питань, у вступі зазначається, що у прийнятті закону брав участь Бундесрат (*Gesetz zur Verbesserung der betrieblichen Altersversorgung (Betriebsrentengesetz - BetrAVG)*(*Der Bundestag hat mit Zustimmung des Bundesrates das folgende Gesetz beschlossen*) (*Steuergesetze, Juni 2009*).

Після вступу йде основна частина, яка, як правило, ділиться на параграфи, пункти та підпункти. В основній частині мова йде про саму суть закону, та про сферу діяльності, на яку спрямоване оподаткування. Уся інформація міститься в параграфах.

Основна частина деяких законів має варіативні форми, вона може складатись з частин, розділів, підрозділів, які у свою чергу теж складаються з параграфів, пунктів, підпунктів. В основній частині також містяться редакції певних частин тексту, пунктів закону від певного числа, місяця, року або старі чи нові редакції. Усі зміни в тексті закону строго фіксуються.

Заключна частина закону містить **розпорядження до застосування або заключні розпорядження**, у ній зазначається, де мусить застосовуватися закон, іноді додається інформація про те, коли він вступає в силу. Заключна частина може складатись з одного параграфа або декількох параграфів.

Деякі податкові закони доповнюються додатками, структура яких теж варіює. Додатки доповнюють параграфи тексту закону, а деякі повторюють структуру самого закону, тобто складаються з заголовку, вступу, основної частини та заключної. Так наприклад, закон *„Gesetz zum Erziehungsgeld und zur Elternzeit (Bundeserziehungsgeldgesetz - BErzGG)“* складається зі вступу, який містить одне речення, основної частини, представленої двома розділами, 21 параграфами, пунктами та редакціями від 31.12.2003 та 01.01.2004, заключної частини, яка складається з розділу та трьох параграфів. Закон доповнює додаток, представлений заголов-

ком *„Gesetz über die Gewährung von Erziehungsgeld und Erziehungsurlaub (Bundeserziehungsgeldgesetz - BErzGG)“*, у редакції для дітей, народжених від 01.01.2001., вступу, який складається з одного речення, основної частини, яка містить три розділи, 21 параграф, пункти, третій розділ (ненадрукований), заключна частина будується з четвертого розділу та двох параграфів. А в законі *„Bewertungsgesetz“*, наприклад, додатків 26, і складаються вони з таблиць. У збірці податкових законів деякі тексти подані у двох редакціях: новій та старій *„Umwandlungssteuergesetz“*, у новій редакції: вступ – одне речення та зміст закону, основна частина – дев'ять частин, 25 параграфів, 26-й параграф відсутній, заключна частина – з десятої частини, двох параграфів. А у старій редакції цей закон складається зі вступу – одне речення, основної частини, яку становлять 11 частин, 26 параграфів, заключна частина містить 12-ту частину, два параграфи. Податковий закон старої редакції в кінці має додаток до 23 параграфу, який складається з пунктів, деякі з них представлені лише декількома параграфами, якщо закон дуже старий і використовується лише в окремих випадках, наприклад, *Gesetz über bauliche Maßnahmen zum Schutz der Zivilbevölkerung (Schutzbaugesetz)*. Велику роль грають примітки, в яких зазначено інформацію, коли було змінено закон, коли відредаговано, застосовується він чи ні, якщо закон недійсний, зазначається в яких ще випадках його можна використовувати.

У текстах податкових законів можна спостерігати максимальне «ущільнення» часу та опущення подробиць, що складає КМФ «констатуюча розповідь», яка підтверджує висловлення М. П. Брандес (1, 67) про те, що діяльність, предметна в тексті, будується не тільки за показниками особи й її відношень, але й за законами предмета, на який вона спрямована. У цьому випадку вона спрямована на вирішення законодавчих питань у сфері оподаткування. У податкових текстах час використовується лише для позначення часового виміру певних дій, які відбуваються у певні проміжки часу, для позначення, коли були внесені зміни в податковий закон. Категорія часу не є структурним елементом текстової тканини податкового закону, мовні засоби, які відображають часову регламентацію дії, слугують засобом констатації фактів:

[Fassung bis 31. 12. 2003]

Der Anspruchsberechtigte kann die Eigenheimzulage ab dem Jahr in Anspruch nehmen (Erstjahr), in dem der Gesamtbetrag der Einkünfte nach § 2 Abs. 3 des Einkommensteuergesetzes des Erstjahrs zuzüglich des Gesamtbetrags der Einkünfte des vorangegangenen Jahrs (Vorjahr) 160000 Deutsche Mark [ab 1.1. 2002:81 807 Euro] nicht übersteigt (5. Eigenheimzulagengesetz (EigZulG):2-3). У цьому відрізьку податкового закону *Eigenheimzulagengesetz (EigZulG)* проміжок часу виражається експліцитно лексикою *Fassung* – редакція до bis 31. 12. 2003, *Erstjahr* – перший рік, *Vorjahr* – попередній рік.

Функціонально-комунікативні ознаки (ФКО) (термін запозичено у авторів колективної монографії *«Funktional-kommunikative Sprachbeschreibung»*) [5, 32] означає проникнення у суть прояву інваріантних особливостей жанру «закон». Вони базуються на дос-

віді суспільної комунікації, виконують роль посередників між екстралінгвальними факторами та їх мовленнєвою об'єктивізацією. ФКО визначають спосіб викладу, зовнішню мовленнєву діяльність, використання. Тобто, характерні мовні засоби текстів визначаються екстралінгвальними факторами через посередництво ФКО [4, 20-21].

Податкове законодавство має приписовий характер, податкові закони повинні виконуватись усіма громадянами, що відбивається у ФКО «**директивність**». Ілюстрацією цієї тези слугує широке використання інфінітивних конструкцій sein+zu+Infinitiv (*anzuwenden, zu entrichten, zuzuordnen sein, mitzuteilen haben*), haben+zu+Infinitiv, пасивних конструкцій з дієсловами *ändern (Körperschaftsteuergesetz)* - змінювати, *bilden (Rücklage)* - утворювати, *verteilen (Anschaffungskosten)* - розподіляти, *ausgeben (Anteilsrechte)* - видавати, *vereinbaren (Vorzugskurs)* - узгоджувати, *zulassen (Aktien)* - допускати, *einhalten (Sperrfrist)* - зберігати, *durchführen (Nachversteuerung)* - проводити, виконувати, *erhöhen (Nennkapital)* - підвищувати, *überlassen, veräußern (Aktie)* - продавати, реалізовувати - передавати, *festsetzen* - встановлювати, які відносяться до типу наказових дієслів.

Окремі розпорядження застосовуються однак за певних умов, що вимагає використання підрядних речень умови:

Gehören zum Bereich der Wohnsitzgemeinde mehrere Finanzämter und übt ein Steuerpflichtiger mit Einkünften aus Land- und Forstwirtschaft, Gewerbebetrieb oder freiberuflicher Tätigkeit diese Tätigkeit innerhalb der Wohnsitzgemeinde, aber im Bezirk eines anderen Finanzamts als dem des Wohnsitzfinanzamts aus, so ist abweichend von Absatz 1 jenes Finanzamt zuständig, wenn es nach § 18 Abs. 1 Nr. 1, 2 oder 3 für eine gesonderte Feststellung dieser Einkünfte zuständig wäre. Einkünfte aus Gewinnanteilen sind bei Anwendung des Satzes 1 nur dann zu berücksichtigen, wenn sie die einzigen Einkünfte des Steuerpflichtigen im Sinne des Satzes 1 sind (AO:19).

ФКО «**офіційність**» домінує в офіційно-ділових відносинах. Ця ознака вимагає вжитку неекспресивної (нейтральної) лексики, використанням стилістично маркованих (діловий стиль) прийменників, які вимагають доповнення у давальному відмінку, наприклад *nach § 11 Abs. 1, gemäß § 315 a des Handelsgesetzbuchs*. Колективний офіційний автор має свою специфічну презентацію в текстах податкових законів: неозначено-особові займенники за повної відсутності особових, надзвичайно характерні пасивні звороти, інфінітивні конструкції: *Soweit es zum Nachweis des Einkommens oder der wöchentlichen Arbeitszeit erforderlich ist, ...; ob eine Teilzeittätigkeit nach § 2 Abs. 1 Nr. 1 ausgeübt wird (Bundeszweckgesetz - BZGG):21.*

ФКО «**формалізованість**» визначає вживання у текстах податкового законодавства певних форм та структур, кліше. Синтаксичну структуру текстів податкових законів складають прості речення - 40%. Інші 60% становлять складнопідрядні речення. У податкових законах колективний колегіальний автор використовує переважно підрядні означальні речення. Речення мають результативний характер, у них відсутня динаміка, думка закінчена, часової послідовності немає. Це довгі речення, переважно періоди, складно-

підрядні з підрядними, у яких широко вживаються поширені означення з прикметниковими, дієприкметниковими зворотами: *Das Aufkommen der Kosten im Sinne des § 89 steht jeweils der Körperschaft zu, deren Behörde für die Erteilung der verbindlichen Auskunft zuständig ist (AO:17).*

ФКО «**достовірність**» означає, що інформація, подана у податкових законах, перевіряється спеціальними органами - Міністерством фінансів, Бундестагом та Бундесратом (який бере участь у прийнятті лише тих податкових законів, які стосуються земель), тому є достовірною та правдивою, інакше закони не працювали б. Так, у наступному прикладі йдеться про додаткові виплати певній категорії громадян для будівництва власного житла. Достовірність тексту досягається завдяки посиланням на інші параграфи законів, уточненню цієї категорії громадян за допомогою підрядного означального речення, а також чітко по пунктам перераховуються передумови отримання виплат:

§ 1 Prämienberechtigte. *Unbeschränkt einkommensteuerpflichtige Personen im Sinne des § 1 Abs. 1 oder 2 oder Abs. 3 in Verbindung mit Abs. 2 Satz 1 Nr. 1 und 2 des Einkommensteuergesetzes, die das 16. Lebensjahr vollendet haben oder Vollwaisen sind, können für Aufwendungen zur Förderung des Wohnungsbaus eine Prämie erhalten. Voraussetzung ist, daß*

1. die Aufwendungen nicht vermögenswirksame Leistungen darstellen, für die Anspruch auf Arbeitnehmer-Sparzulage nach § 13 des Fünften Vermögensbildungsgesetzes besteht, und

2. das maßgebende Einkommen des Prämienberechtigten die Einkommensgrenze (§ 2 a) nicht überschritten hat (52. Wohnungsbau-Prämiengesetz (WoPG 1996):1).

ФКО «**репродуктивність**» кваліфікує КМФ «констатуюче повідомлення» на матеріалі мовленнєвого жанру «закон» як КМФ, що організує мовлення на матеріалі, який був прописаний у інших законах, тобто це текст з вторинною інформативністю (Иваненко С. М. 1987:36). Первинну інформацію колективний автор отримує з інших законів, що регулюють умови праці громадян як про це йдеться у наступному прикладі:

§ 12 Einkommens- und Arbeitszeitchweis; Auskunftspflicht des Arbeitgebers. *(1) § 60 Abs. 1 des Ersten Buches Sozialgesetzbuch gilt auch für den Ehepartner des Antragstellers und für den Partner der eheähnlichen Gemeinschaft.*

(2) Soweit es zum Nachweis des Einkommens oder der wöchentlichen Arbeitszeit erforderlich ist, hat der Arbeitgeber dem Arbeitnehmer dessen Arbeitslohn, die einbehaltenen Steuern und Sozialabgaben und die Arbeitszeit zu bescheinigen.

(3) Arbeitnehmer im Erziehungsurlaub haben im sechzehnten Lebensmonat des Kindes eine Bescheinigung des Arbeitgebers darüber vorzulegen, ob der Erziehungsurlaub andauert und ob eine Teilzeitarbeit nach § 2 Abs. 1 Nr. 1 ausgeübt wird. Der Arbeitgeber hat eine Bescheinigung hierüber auszustellen. Die Erziehungsgeldstelle kann bei hinreichendem Anlaß auch zu anderen Zeitpunkten die Vorlage einer Bescheinigung des Arbeitgebers verlangen. Selbständige haben im sechzehnten Lebensmonat des Kindes eine Erklärung darüber abzugeben, ob

die Unterbrechung der Erwerbstätigkeit andauert oder ob eine Teilzeittätigkeit nach § 2 Abs. 1 Nr. 1 ausgeübt wird (Bundeserziehungsgeldgesetz - BErzGG):21).

Висновки. Тексти податкових законів мають характерну лише для них специфічну побудову. Податкові тексти регулюють правовідносини, оскільки податки складають велику частину бюджету будь-якої країни

Текст закону є умовою існування права, вихідною точкою для правового простору. Вивчення текстів податкових законів є актуальним та необхідним для існування права, законодавчі тексти є невід'ємним елементом правової та мовленнєвої культури суспільства. Податкові тексти виконують свою особливу волевиявляючу, директивну функцію.

ЛІТЕРАТУРА

1. Брандес М. П. Стилистика текста / М. П. Брандес // Теоретический курс. Учебник. – 3-е изд. перераб. и доп. – М.: Прогресс – Традиция; ИНФА – М, 2004. – 416 с.
  2. Васильев, Л. М. Общие проблемы лингвистики: теория и методы: учебное пособие / Л. М. Васильев // — Уфа: РИЦ БашГУ, 2012. — 206 с.
  3. Власенко М. С. Комунікативно-прагматичний аспект іспанського законодавчого тексту / Марія Сергіївна Власенко // дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: 10.02.05. – Київ. нац. ун-т. – К., 2001. – 245 с.
  4. Иваненко С. М. Межстилевой жанр “коммунике” и его лингво-текстовые характеристики (на материале текстов на немецком языке) / С. М. Иваненко // дисс. на соискание уч. степени кандид. филол. наук. – Киев – 1987 – с. 240
  5. Funktional-kommunikative Sprachbeschreibung. Theoretisch-methodische Grundlegung. – Leipzig: VEB Bibliographisches Institut, 1981. – 276 S.
- REFERENSES**
1. Brandes M. P. Text stylistic / M. P. Brandes // Theoretical course. Textbook. – 3-d Pub. – М.: Progress. – Tradition: INFА – М, 2004 – 416 p.
  2. Vasiliev L. M. General problems of linguistic: theory and methods: textbook / L. M. Vasiliev // - Ufa: RIZ BashGU, 2012. – 206 p.
  3. Vlasenko M. S. Communicative-pragmatic aspect of Spanish law text / M. S. Vlasenko // diss. for cand. of philol. sciences: 10.02.05. - Kyiv.nat.Univ. – К., 2001. – 245 p.
  4. Ivanenko S. M. Stylistic genre “Kommunike” and its linguistic-stylistic descriptions (on material of German textes) / S. M. Ivanenko // diss. for cand. of philol. sciences. – Kyiv – 1987 – 240 p.

The specific of texts of fiscal law of German law

О. А. Okhrimenko

Abstract. This article discusses the text type “fiscal law” of German law. Based on the conception text, which is the initial in linguistics. We understand text not only as a word, a phrase, a paragraph but as an organized semiotic communicative system. This system is characterized with the presence of some specific elements, which are different for different texts, and have special structure of relations of these elements. The text is built as a form of organization as a defined system of constituent’s relations of its material units. We consider the text from the standpoint of its influence and cooperation with defined speech phenomenon. So the law texts instigate the German citizens to the execution directions of the state, to lead the right legal life. The texts of tax law have as the distinctive lexis layer tax terms, which represent all dynamical processes, that take place in the tax law their usage is occasioned by the functional communicative feature “official”. Functional communicative feature “directive”, “formalized”, “official”, “authentic”, “reproductive” represent the specificity of the type text “tax law”, which are presented by the linguistic means.

Keywords: text, taxes, fiscal law, official, KSF, FKF.

Специфика текстов налоговых законов немецкого законодательства

О. А. Охрименко

Аннотация. В статье рассматриваются тексты налоговых законов немецкого законодательства. Понятие текста базируется лингвистическом аспекте. Мы понимаем текст не только как слово, фразу, раздел, но и как организованную семиотическую, коммуникативную систему. Систему, которая характеризуется специфическими элементами, которые весьма разнообразны в разных текстах и также имеют специфическую структуру отношений между элементами. Текст строится как форма, как определенная система компонентов. Мы рассматриваем текст с точки зрения его воздействия и взаимодействия с речевым восприятием. Таким образом, тексты налоговых законов побуждают немецких граждан к исполнению государственных предписаний, и требуют вести законную жизнь в государстве. В налоговых текстах употребляются ФКП «официальность», «директивность», «формализованность», «достоверность» и «репродуктивность», которые и составляют специфику текстов «налоговый закон», представленную языковыми средствами.

Ключевые слова: текст, налоги, налоговый закон, официально-деловой, КЯФ, ФКП.